

Symposium Dordrecht over re-integratie, netwerkbijeenkomst SDD

Speech Pieter Jan Biesheuvel, voorzitter RWI

25 juni 2008, 11.00 uur te Dordrecht

SAMEN @WORK

De Onderkant in beweging

Dames en heren,

Hartelijk dank dat u mij heeft uitgenodigd om hier vandaag op deze netwerkbijeenkomst te spreken.

De doelstelling van deze bijeenkomst is – naar ik heb begrepen – om een duurzame verbinding tot stand te brengen tussen de verschillende actoren (partijen) die actief zijn op het terrein van re-integratie.

Het gaat er om elkaar beter te leren kennen en kennis te nemen van elkaars standpunten en behoeften.

Het is interessant om eerst even stil te staan bij de term 'netwerk'. Er bestaan diverse theorieën en opvattingen over netwerken en de samenwerking binnen netwerken en – zoals dat heet – over netwerksturing.

Die theorieën starten allemaal met de vaststelling dat netwerken over het algemeen complex zijn.

En dat er sprake is van een verwevenheid van doelen maar evenzeer van uiteenlopende doelstellingen van de participanten. Niet iedereen zit er hetzelfde in. Herkenbaar neem ik aan.

Een tweede veronderstelling binnen de netwerktheorie is dat er sprake is van wederzijdse afhankelijkheid: partijen hebben elkaar nodig om hun doelen te bereiken.

Dat dit op het terrein van re-integratie zeker geldt, hoef ik u niet te vertellen.

Een derde aspect van de netwerkbenadering is dat de sturing – zeker daar waar een gemeente een van de actoren is binnen zo'n netwerk – niet is gebaseerd op hiërarchische posities maar veel meer het karakter heeft van regisseren en stimuleren van interactie en informatie-uitwisseling.

Een volgend punt is dat de verschillende actoren allen beschikken over specifieke middelen, niet alleen geld maar ook informatie, kennis, ervaring, legitimiteit, marktpositie, organisatiestructuren of autoriteit. Deze middelen worden ingezet ten behoeve van het bereiken van de eigen doelstellingen. De samenwerking binnen het netwerk is er op gericht om te bereiken dat de partijen van elkaars middelen gebruik maken om die doelstellingen te verwezenlijken.

Vertaal je dat terug naar de re-integratie van werkzoekenden aan de onderkant van de arbeidsmarkt dan zien we dat dit inderdaad het geval is.

De gemeenten staan in een opdrachtgever-opdrachtnemer relatie tot re-integratiebedrijven. Eén van de waarneembare verschijnselen op de re-integratiemarkt is dat die relatie steeds meer kenmerken krijgt van Publiek Private Samenwerking (PPS) – in een aantal gemeenten wordt gesproken over ‘partnerships’.

Het belang van de gemeente is om mensen aan het werk te krijgen, het belang van het re-integratiebedrijf is naast de marktdoelen (winst en continuïteit) het professioneel kunnen aanwenden van specialistische kennis en vaardigheden.

De werkgever heeft belang bij vacaturevervulling en begeleiding op de werkplek en zo min mogelijk administratieve lasten.

Die verschillende belangen en doelen komen bijeen in de individuele werkzoekende. Het is in diens belang dat u uw belangen behartigt met gebruikmaking van elkaars middelen.

Het doel van deze bijeenkomst is het tot stand brengen van 'duurzame verbinding'.

Interactie met elkaar en uitwisseling van ervaringen, wensen en opvattingen, ik weet zeker dat u dat niet alleen vandaag doet, maar dat dit uw dagelijks werk is. Vandaag bevestigt u dat alleen maar.

Ik ben gevraagd om vandaag een verhaal te houden over het in beweging krijgen van de onderkant van de arbeidsmarkt.

In een recent verschenen publicatie van de Stichting Atlas voor Gemeenten is die onderkant van de arbeidsmarkt beschreven en becijferd.

Volgens deze publicatie bestaat de onderkant van de arbeidsmarkt uit WWB, WW, arbeidsongeschiktheidsregelingen, Wsw en mensen met gesubsidieerde banen.

Ongeveer 13 % van de potentiële beroepsbevolking bevindt zich dan in die positie.

In absolute aantallen hebben we het dan over ruim 1,4 miljoen mensen.

Vanuit beleidsmatig oogpunt is het misschien handig om te weten over welke mensen we het hebben, maar er zijn natuurlijk ook andere definities mogelijk. Denk aan de verschillende posities op de arbeidsmarkt, de insiders en de outsiders: werknemers met vaste banen en een goede bescherming en dito salaris vs. de groep werknemers voor wie zulke zekerheden niet aan de orde zijn. Denk ook aan de groep werkenden met een inkomen aan de onderkant van het loongebouw of aan zelfstandigen in diezelfde positie.

Interessant in het onderzoek van de Stichting Atlas voor Gemeenten is ook de vaststelling dat er veel meer 'onderkant' zit in de regio's langs de Zuid en Oostgrenzen van ons land dan in de Randstad.

Dit laatste wordt vaak aangenomen op basis van de afzonderlijke statistieken van met name de bijstand.

Wat deze gegevens ons vooral leren is het feit dat we in Nederland denken in uitkeringsdoelgroepen:

Zo kan het succesvolle volumebeleid van de WWB sinds 2004 voor een deel worden toegeschreven aan een toename van het Wajong-volume.

Ik weet dat dit een gevoelig punt is voor gemeenten. Ik wil alleen maar zeggen dat we hier als samenleving niet veel mee opschieten en dat we goed moeten nadenken over de consequenties van beleid.

Een van de consequenties van het bestuurlijk arrangement van de WWB is dat gemeenten zich in de beginjaren hebben gericht op de re-integratie van mensen met een wat minder grote afstand tot de arbeidsmarkt.

De intensiteit van de prikkel om te werken aan snelle uitstroom van bijstandsgerechtigden is mogelijk groter geweest dan de wetsopdracht om zorg te dragen voor een evenredige aandacht voor alle in de wet genoemde groepen.

Het illustreert ook dat het gemeentelijk arbeidsmarktbeleid in veel gemeenten nog te veel beperkt is gebleven tot re-integratiebeleid gericht op schadelastbeperking.

Het is van belang dat er een verbreding plaatsvindt.

Arbeidsmarktbeleid betekent allereerst dat er een samenhang wordt gezien en bevorderd tussen economie, bedrijfsleven, werkgelegenheid, vacatures, werkzoekenden, onderwijs, sociale zekerheid en activering: de ketens van vraag en aanbod moeten op elkaar aansluiten.

Maar nu terug naar de onderkant.

Hoe krijgen we beweging aan de onderkant van de arbeidsmarkt ?

Een deel van het antwoord op deze vraag heb ik al gegeven.

Mijn eerste opmerkingen over netwerksamenwerking zijn niet zonder bedoeling geweest. Een eerste vereiste is dat we de handen ineenslaan en onszelf losmaken van institutionele belangen en denken en werken vanuit de klant. Met die klant bedoel ik zowel de werkzoekende als de werkgevende partij.

Het is mij bekend dat het Toonkamermodel dat zal worden toegepast in de toekomstige Lokaties Werk en Inkomen (LWI's) in deze gemeenten geen noviteit meer is.

Ook het werkgeversservicepunt gaat uit van het erkennen van gezamenlijke verantwoordelijkheden.

Een tweede opmerking die ik wil maken betreft de ontwikkeling op de arbeidsmarkt.

De huidige krapte op de arbeidsmarkt betekent dat werkgevers steeds moeilijker aan gekwalificeerd personeel kunnen komen. Het jaarlijkse CWI vacaturerapport bevestigt dat 52 % van de werkgevers aangeeft vacatures niet te kunnen vervullen vanwege gebrek aan geschikte kandidaten.

Mede om die reden werd ongeveer 15% van de 456.000 moeilijk vervulbare vacatures weer door werkgevers ingetrokken.

Wat dat ons kost?

Niet al deze vacatures hadden vervuld kunnen worden met het aanbod van gemeenten, CWI, UWV en re-integratiebedrijven. Maar een deel wel. Bijvoorbeeld door creatief te zijn met het splitsen van functies of het combineren van taken.

Ik denk dat de mensen bij het Werkgeversservicepunt hier nog veel creatievere zaken aan kunnen toevoegen.

Een volgende vaststelling: het WWB-bestand wordt steeds moeilijker bemiddelbaar.

De gunstige conjuncturele ontwikkelingen gepaard met een groeiende werkgelegenheid en toenemende vraag naar arbeid heeft ertoe geleid dat de beter gekwalificeerden de bijstand hebben verlaten. De achterblijvers in de bijstand zullen meer aandacht, begeleiding en zorg vragen.

Ze vragen ook een andere benadering van de lokale overheid. Het lokale beleid zal zich meer moeten richten op maatschappelijke participatie, het weer (laten) meedoen aan de samenleving. Zelfs dat is voor een deel van deze groep niet vanzelfsprekend een haalbare kaart, wat betekent dat daar net zoveel inspanningen voor moeten worden geleverd door de overheid en haar partners – misschien zelfs wel meer – dan voor de doelgroep die naar de arbeidsmarkt kan worden geleid.

Een eerste vereiste is dat op lokaal niveau de verbinding wordt gemaakt tussen het terrein van re-integratie en het veld van zorg en welzijn.

Met de verantwoordelijkheden van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO), de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) en de Wet Werk en Bijstand (WWB) hebben gemeenten de regie op beide terreinen.

Het gaat vervolgens om de vraag hoe die terreinen aan elkaar kunnen worden verknoopt ten bate van de individuele burger.

De overkoepelende doelstelling van deze drie wetten is – en dit geldt overigens ook voor de Wet Inburgering – dat ze moeten bijdragen aan het verkrijgen, bevorderen en behouden van autonomie en zelfredzaamheid.

Dat kan zich vertalen in een traject richting de arbeidsmarkt, een gesubsidieerde arbeidsplaats binnen of buiten de WSW-organisatie, maar ook in het stimuleren van deelname aan het maatschappelijk verkeer.

Hierbij kan gedacht worden aan het lidmaatschap van een sportclub of vereniging, maar ook aan het verrichten van vrijwilligerswerk of het verlenen van mantelzorg of gewoon het ontmoeten van mensen.

Het vertrekpunt is dan niet alleen ‘de afstand tot de arbeidsmarkt’ maar ‘de mate van zelfstandigheid’, de vraag of iemand zichzelf weet te redden in het aangaan van sociale verbanden.

Dat betekent dat we voor die groep het model van de re-integratieladder moeten loslaten.

Die re-integratieladder veronderstelt namelijk een rangorde, waarbij vooral de hoogste trede – participatie op de reguliere arbeidsmarkt – zaligmakend is. Bovendien neem je een ladder trede voor trede. In werkelijkheid kunnen er gelijktijdig interventies plaatsvinden.

In een recente publicatie van MOVISIE¹ wordt daarom voorgesteld om voortaan uit te gaan van een ‘participatiewiel’ ; een wiel wordt samengehouden door meerdere spaken die allemaal even belangrijk zijn. Wanneer er spaken ontbreken – als fervent fietser kan ik daarover meepraten – ontwricht dat het wiel en kom je letterlijk helemaal nergens.

Ik ruil de re-integratieladder graag in voor het participatiewiel van Movisie.

---

¹ Movisie, ‘Perspectief op echt meedoen. Een verkenning van vernieuwende combinaties van WMO en andere wetten’, Utrecht, mei 2008.

Die benadering ligt wat mij betreft dichterbij datgene waar we voor moeten staan: mensen in staat stellen zich te ontwikkelen. Zoals de Sw-bedrijven zich momenteel transformeren van productiehallen naar mensontwikkelbedrijven.

Dat vraagt creativiteit, durf en visie van alle partijen.

Dat wens ik u dan ook toe.

Niet alleen vandaag, maar juist ook morgen.